

KOULUN ULKOPUOLISEN OPETUKSEN OHJEET SIPOOSSA

KOULUN ULKOPUOLISEN OPETUKSEN OHJEET SIPOOSSA	1
1 KOULUN ULKOPUOLINEN OPETUS	1
1.1 Harkinnanvaraisesti ja vuosittain toteutettava koulun ulkopuolinen opetus	1
1.2 Opintokäynti ja -retki	2
1.3 Leirikoulu kotimaassa	3
1.4 Kansainvälinen toiminta	3
1.5 Kilpailu- ja liikuntatapahtumat	3
2 KOULUN ULKOPUOLISEN OPETUKSEN YHTEISET KÄYTÄNTEET	4
2.1 Vastuut ja turvallisuus	4
2.2 Koulun ulkopuolinen rahoitus	5
Varainhankinnasta päättäminen	5
2.3 Opettajan muistilista — ongelmatilanteiden ennakointia	5
LIITTEET JA LÄHTEET	8

1 KOULUN ULKOPUOLINEN OPETUS

Suomen perustuslain mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Opetuksen käsite kattaa näin myös kaikki koulun työaikana toteutetut ja vuotuisen suunnitelmaan kirjatut retket, vierailut ja muun vastaavan koulun ulkopuolella tapahtuvan toiminnan. Ne ovat yhdenvertaista koulun toimintaa muun opetuksen kanssa, joten niiden tulee olla oppilaalle maksuttomia kuten lainsäädäntö edellyttää. Koulun ulkopuolisen opetuksen tavoite ja sisältö liittyvät aina opetussuunnitelmaan. Koulun ulkopuolinen opetus voi olla kaikille oppilaille kuuluvaa, luokkakohtaista, ryhmäkohtaista, harkinnanvaraista ja vapaaehtoista, kunkin koulun omien suunnitelmien ja toimintakulttuurin mukaisesti.

1.1 Harkinnanvaraisesti ja vuosittain toteutettava koulun ulkopuolinen opetus

Koulun ulkopuolisen vuosittaisen tai harkinnanvaraisen opetuksen järjestämisestä päättää koulu. Kunnassa voi olla myös kaikkia kouluja tai joitakin vuosiluokkia koskevia yhteisesti päätettyjä retkiä. Koulun harkinnanvaraisia retkiä voidaan toteuttaa koulun käyttötalouden puitteissa. Osasta retkiä ei synny välttämättä mitään kustannuksia. Myös harkinnanvaraisen koulun ulkopuolisen opetuksen tulee syventää ja täydentää opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja sisältöjä. Suunnittelussa otetaan huomioon koulujen lukuvuosisuunnitelmiin kirjatut painopistealueet.

Rehtori ja opettajat vastaavat toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta yhdessä mahdollisten yhteistyökumppaneiden ja huoltajien kanssa.

Lukuvuosisuunnitelman mukaisen koulun tai luokan yhteiset retki- ja vierailutoiminnan järjestämisestä aiheutuneet kuljetus- ja pääsymaksukulut ovat osa kunnan opetustoimen kustannuksia. Koulun opintokäyntejä ja -retkiä, leirikouluja sekä opetukseen liittyviä tapahtumia voidaan tukea myös oppilaiden ja huoltajien yhteisesti keräämillä varoilla. Varojen keruun tulee olla oppilaille ja huoltajille vapaaehtoista.

1.2 Opintokäynti ja -retki

Opintokäynti tai retki on opetussuunnitelman mukainen toiminnallinen esim. museo-, teatteri-, konsertti-, luonto-, yritys- tai oppilaitosvierailu.

Opintokäynnit ovat yhden koulupäivän aikana toteutettavia noin 1 - 3 oppitunnin mittaisia retkiä lähialueiden kohteisiin. Opintokäynti voidaan toteuttaa myös iltaisin. Normaalin koulupäivän ulkopuolella toteutettava opintokäynti katsotaan oppilaan koulutyöksi, jolloin oppilaan koulupäivää voidaan vastaavasti lyhentää sopivana ajankohtana. Opintokäynnistä ilmoitetaan aina etukäteen rehtorille.

Opintoretki on ajallisesti opintokäyntiä pitempi, mutta ei yön yli kestävä retki. Opintoretki voidaan tehdä kunnan ulkopuolelle, jolloin siitä on tehtävä merkintä koulun työsuunnitelmaan (vakuutusturva). Opintoretkestä tehdään aina suunnitelma, jonka rehtori hyväksyy.

Huoltajia ja oppilaita tiedotetaan ajoissa opintokäynnistä tai retkestä. Oppilaalla tulee olla pätevä syy (huoltajan ilmoitus) mikäli hän ei voi osallistua esim. ilta-aikaan tapahtuvaan toimintaan.

Suunnittelun dokumentointi ja asiakirjojen säilytys

Asiakirjanimike tai tietosisältö	Säilytysaikamääräys/ -suositus	Säilytyspaikka	Kuka arkistoi?
Opintoretkiin, opintomatkoihin ja vastaavan toiminnan järjestämiseen liittyvät asiakirjat:			
Ohjelmat	säilytetään pysyvästi	koulu	koulu
Suunnitelmat, selvitykset, laskelmat, päätökset, osallistujaluettelot, matkakertomukset ja vastaavat	5v.	koulu	koulu

1.3 Leirikoulu kotimaassa

Leirikoululla tarkoitetaan koulun järjestämää toimintaa, jossa opetus, vapaa-ajan vietto, majoitus ja ruokailu järjestetään koulun ulkopuolella. Leirikoulu on vähintään yhden ja enintään neljän yön yli kestävä opintokokonaisuus kotimaassa. Leirikoulun kustannuksista Sipoon kunta vastaa vain opettajan tehtäväkohtaisen palkan osalta. Leirikoulusta tehdään suunnitelma, jonka rehtori hyväksyy.

Mahdolliset yökoulut rinnastetaan leirikouluihin.

1.4 Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisen toiminnan tavoitteena on luoda mahdollisuuksia kieli- ja kulttuuritietoiseen oppimiseen. Kansainvälinen toiminta on esim. ystävyyskoulu- ja ystävyyskuntatoimintaa, vierailujen isännöintiä ja vastavierailujen tekemistä. Koulut voivat olla mukana kansainvälisissä yhteistyöhankkeissa, joissa osa oppilaista voi osallistua ulkomailla järjestettäviin tapahtumiin. Kansainvälisen toiminnan suunnitelma hyväksytään sivistyspalveluissa.

Peruskoulut eivät pääsääntöisesti tee leirikouluja ulkomaille.

Mikäli koulu osallistuu kehittämisprojektiin tai muuhun vastaavaan toimintaan, jossa kehitetään kieli- ja kulttuuritietoista opetusta, voidaan mahdollisuuksien mukaan tehdä pienimuotoisia ulkomaanmatkoja vuosiluokilla 7-9.

1.5 Kilpailu- ja liikuntatapahtumat

Kilpailutoiminnan järjestäminen ja kilpailuihin osallistuminen eivät kuulu koulun ydintehtäviin. Koulu voi järjestää erilaisia kilpailuja koulun tiloissa ja oppilaat voivat osallistua kilpailutapahtumiin. Rehtori tekee kirjallisen päätöksen kilpailuihin osallistumisesta koulun edustajana/joukkueena. Päätöksestä ilmenee tapahtuman ohjelma ja osallistujat (vakuutusturva). Kilpailuihin osallistumisesta aiheutuvia kuluja (esim. osallistumismaksut, kuljetus ja ruokailu) voidaan korvata koulun harkinnan mukaan.

Mikäli huoltaja hakee vapautusta oppilaalle koulunkäynnistä kilpailu- tai liikuntatapahtuman vuoksi, siihen suhtaudutaan myönteisesti.

Sipoon kunnan kilpailutoiminta

- Eri tahojen järjestämään kilpailutoimintaan voidaan osallistua.
- Kunnan liikuntakilpailutoimintaa suunnittelee ja organisoii liikuntatoimenjohtaja. Hän tiedottaa kouluja liikuntatapahtumista hyvissä ajoin, jotta koulut voivat liittää ne lukuvuosisuunnitelmiinsa.
- Koulut voivat lähettää oppilaita kilpailuihin kilpailun järjestäjän kutumana. Oppilaalle osallistuminen on vapaaehtoista.

Valtakunnallinen kilpailutoiminta

Koulut ja oppilaat voivat osallistua valtakunnallisiin kilpailuihin. Kouluja ja oppilaita kannustetaan osallistumaan kilpailuihin, joista ei aiheudu koululle kustannuksia.

2 KOULUN ULKOPUOLISEN OPETUKSEN YHTEISET KÄYTÄNTEET

Lukuvuoden alkaessa lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan aiotut opintoretki- ja leirikoulusuunnitelmat poikkeuksina normaalista koulutyöstä. Suunnitelmaa täydennetään lähempänä varsinaista retkeä tehtävällä tarkemmalla suunnitelmalla, johon kirjataan kaikki retkeen liittyvät asiat. Kesken lukukauden suunnitellusta retkestä tai vierailusta, jota ei ole kirjattu lukuvuosisuunnitelmaan, neuvotellaan aina rehtorin kanssa.

Koulun ulkopuolisen opetuksen periaatteista ja käytännöistä tiedotetaan huoltajia ja oppilaita ajoissa. Retkistä tiedotetaan esimerkiksi vanhempainilloissa ja Wilman kautta. Huoltajien kanssa keskustellaan myös retkiin liittyvistä järjestelyistä, säännöistä ja ohjeista.

2.1 Vastuut ja turvallisuus

Koulun suunnitelmiin kirjatut retket ja vierailut toteutetaan suunnitelman mukaisesti. Rehtori vastaa koulun lukuvuosisuunnitelmaan tehtävistä muutoksista. Opettajan vaihtuessa aikaisempi päätös retkestä ei velvoita uutta opettajaa, mutta pitkälle valmisteltu retki/leirikoulu pyritään kuitenkin toteuttamaan, mikäli mahdollista. Opettajalla on oppilaistaan aina jakamaton vastuu. Oppilas kuuluu koulun ulkopuolisen opetuksen aikana opetuksen järjestäjän ottaman vakuutuksen piiriin. Varmistakaa vakuutuksen ehdot ennen leirikoulua.

Retken turvallisuuteen liittyvistä järjestelyistä vastaa rehtori, joka hyväksyy opettajan esittämän retkisuunnitelman. Opettaja on aina mukana luokan retkillä ja vastaa retken käytännön toteutuksesta. Mikäli luokan oma opettaja tai luokanohjaaja on estynyt, määrää rehtori tarvittaessa toisen opettajan hänen tilalleen.

Koulun ulkopuolisen opetuksen turvallinen toteuttaminen edellyttää huolellista suunnittelua opettajan, huoltajien ja retkikohteen henkilökunnan välillä. Retken on vastattava osallistujien ikäkautta, kehitystasoa ja opetussuunnitelman tavoitteita. Etukäteen on syytä tutustua kohteen mahdollisuuksiin ja riskeihin mahdollisten vaaratilanteiden ehkäisemiseksi. Käytännön apua turvallisen leirikoulun suunnitteluun löytyy OAJ:n, OPH:n ja Suomen leirikouluyhdistys ry:n sivuilta.

Koulun ulkopuolella tapahtuva opetus on kouluaikaa, jolloin toimitaan opettajan ja muiden valvojen antamien ohjeiden ja koulun järjestyssääntöjen mukaan. Oppilaille tulee antaa selkeät ohjeet retkestä/leirikoulusta. Oppilaiden vastuuta itsestään ja toisistaan tulee korostaa.

2.2 Koulun ulkopuolinen rahoitus

Harkinnanvaraisten retkien ja vierailujen varainhankinta on aina kaikille osapuolille vapaaehtoista. Varainhankinta ei kuulu opettajan tai koulun tehtäviin. Luokan rahastonhoitajana toimii joku/jotkut luokan oppilaiden huoltajista. Luokkien tilien nimissä ei saa näkyä koulun eikä kunnan nimeä. Rehtorin tulee olla tietoinen koulun luokkien varainhankintatileistä ja vastuuhenkilöistä. Opettajalla ei voi olla luokan tiliin tilinkäyttöoikeutta.

Retkikohdetta valittaessa on arvioitava retken kokonaiskustannukset ja varmistettava, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua retkeen tai leirikouluun. Myös mahdolliset uudet oppilaat ovat oikeutettuja osallistumaan leirikouluun, eikä heitä voida osallistumisen edellytyksenä velvoittaa johonkin tiettyyn aiemmin toteutettuun raha- tai työsuoritukseen. Varojen keräämisen tulee olla kohtuullista ja yhteisesti kerätyt varat tulee käyttää luokan yhteiseen toimintaan suunnitelman mukaisesti.

Huoltajilla on vastuu oppilaiden mahdollisesta vapaa-aikana tapahtuvasta varainkeruusta, esim. myyntityön turvallisuudesta ja oppilaiden vakuutusturvasta. Huoltaja arvioi varainkeruuseen liittyvän toiminnan riskit ja vaaratekijät oman lapsensa osalta sekä lapsen osallistumisen toimintaan.

Koulut voivat hakea ns. sponsorointitukea leirikoulun ja koulun ulkopuolisen opetustoiminnan järjestämiseen myös esimerkiksi paikallisilta yrityksiltä. Sponsoroinnin ehdot ja yrityksen sopivuus toiminnan tukemiseen tarkastellaan aina tapauskohtaisesti.

Varainhankinnasta päättäminen

Mikäli opintoretken tai leirikoulun toteuttaminen vaatii lisärahoitusta, siitä tulee tehdä kirjallinen päätös vanhempainillassa. Opettajaa ei voida velvoittaa varainhankintaan. Ennen keräystoimintaan ryhtymistä on selvítettävä keräystoiminnan laillisuus ja mahdollisten lupien tarpeellisuus. Pääsääntöisesti rahankeräyslain (255/2006) mukaan rahankeräyslupaa ei tarvita koululuokan suorittamaan rahankeräykseen, jos rahankeräyksen toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaa täysivaltainen henkilö. Rahaa saadaan kerätä koulun tai muiden tahojen järjestämissä tilaisuuksissa, jos kerätyt varat käytetään opiskelun edistämiseen (5 §:n 2 momentti).

2.3 Opettajan muistilista — ongelmatilanteiden ennakoitua

Ennen leirikoulun suunnittelun aloittamista keskustele rehtorin kanssa asiasta.

Tapahtumiin valmistautuminen on aloitettava viimeistään sen lukuvuoden alussa, jolloin leirikoulu tai opintoretki toteutetaan. Suunnittelua on tehtävä alusta lähtien yhteistyössä opettajan, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kesken. Ideoiden ja mielipiteiden kartoituksen jälkeen päätösvalta leirikoulun tai opintoretken toteuttamisesta on aina opettajalla. Toteuttamislukuvuonna ilmenevien pätevien syiden perusteella leirikoulu voidaan myös peruuttaa.

Suomen leirikoulu yhdistys ry:n ja OAJ:n sivuilta löytyy tietoa opettajien oikeuksista ja vastuista.

Suunnittelu

Opettajan on laadittava huoltajien ja oppilaiden kanssa mahdollisimman yksityiskohtainen ohjelma opetus- ja muun toiminnan osalta sekä nimettävä vastuuhenkilöt ja rakennettava aikataulu.

Opettajan on myös laadittava suunnitelma kouluun mahdollisesti jäävien lasten opetusjärjestelyistä. Oppilaalla on oikeus olla osallistumatta leirikouluun tai vastaavasti osallistua leirikouluun, vaikka hän ei alun perin olisi ollut lähdössä. Huoltajien ja oppilaiden kanssa sovitaan säännöistä yhteisesti ja tehdään leirikoulusopimus.

Suunnitelmassa tulee näkyä kaikki suunnitteluun, toteutukseen ja jälkitöihin liittyvät työtehtävät ja niistä vastaavat aikuiset sekä turvallisuuteen ja vastuisiin liittyvät yksityiskohdat. Rehtorin, opettajan, huoltajien ja oppilaiden on oltava perillä vastuistaan. Vastuuasioista tiedottaminen on koulun ja opettajan tehtävä. Suunnitelma viestitetään koteihin kirjallisena Wilman kautta. Huoltaja hyväksyy ja allekirjoittaa osallistumisluvan leirikouluun (sähköinen allekirjoitus on mahdollinen). Luvassa kysytään lapsen sairauksista, allergioista, lääkityksestä, ruokavaliosta tms. asioista, joista opettajan tulisi tietää. Koulu on vastuussa tapaturmien hoidosta retkillä ja leirikoulussa.

Suunnittelun dokumentointi ja asiakirjojen säilytys

Leirikouluun osallistuvilla avustajilla tehdään kirjallinen työaikasuunnitelma osana työaikakirjanpitoa. Leirikoulun jälkeen käydään huoltajien ja oppilaiden kanssa läpi, miten tavoitteet, sisällöt ja toteutus onnistuivat.

Asiakirjanimike tai tietosisältö	Säilytysaikamääräys/ -suositus	Säilytyspaikka	Kuka arkistoi?
Leirikoulun tai vastaavan toiminnan järjestämisasikirjat:			
Ohjelmat	säilytetään pysyvästi	koulu	koulu
Suunnitelmat, osallistujaluettelot, osallistumistodistukset	5v.	koulu	koulu

Opettajan tai oppilaan osallistumisen estyminen tai leirikoulun peruuntuminen

Leirikoulun mahdolliseen peruuntumiseen on syytä varautua huoltajien kesken tehdyllä kirjallisella sopimuksella, josta selviää, mitä yhteisesti kerättyille varoille tällöin tehdään ja millä tavoin rahoja voidaan mahdollisesti käyttää vaihtoehtoiseen toimintaan.

On tärkeää päättää, miten menetellään yhteisesti kerättyjen varojen suhteen oppilaan peruessa

osallistumisensa, esim. sairastumisen, muuton tai muun syyn vuoksi. Kohtuullinen palauttamisperiaate on se, että oppilaan itse tuomat ja huoltajien antamat ”talletukset” palautetaan. Muilla keinoin kerätyt rahat jäävät leirikassaan.

Opettaja voi sairastua tai muuten estyä pitämästä opintoretkeä tai leirikoulua. Rehtori päättää sijaisjärjestelyistä tai mahdollisesta opintoretken tai leirikoulun keskeyttämisestä. Retki voidaan perua turvallisuussyistä.

Oppilaan sairastuessa opintoretken tai leirikoulun aikana hänet ohjataan kunnalliseen terveydenhuoltoon, jossa lääkäri määrittää jatkotoimenpiteet. Jos oppilas sairastuu juuri ennen retkeä, korvataan hänelle suunnitelman mukaisesti mahdollisesti oppilaan keräämät varat retkeä varten.

Oppilaan jättäminen kouluun opiskelemaan leirikoulun tai opintoretken ajaksi

Opettajan tulee neuvotella huoltajan kanssa oppilaan jäämisestä koululle luokkaopetukseen. Näissä tapauksissa menettelystä sovitaan kirjallisesti huoltajien kanssa. Opettaja ei voi evätä rangaistuksena oppilaan osallistumista leirikouluun tai opintoretkeen.

Säännöistä piittaamattoman oppilaan lähettäminen kotiin

Koulun ulkopuolella tapahtuva opetus on kouluaikaa, jolloin toimitaan opettajan ja muiden valvojien antamien ohjeiden ja koulun järjestyssääntöjen mukaan. Leirikoulua tai opintoretkeä varten on syytä laatia tarkentavat säännöt sekä sopia menettelystä sääntöjen rikkomistapauksissa. Myös vahingonkorvausvastuu on hyvä selvittää ennen retkelle lähtöä. Vahingon korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvauslakia. Vahingonkorvausvelvollisuus edellyttää, että oppilas on aiheuttanut vahingon tahallaan tai huolimattomuuttaan. Jokainen tapaus tulee ratkaista siihen liittyvät tosiseikat huomioon ottaen.

Huoltajien kanssa sovitaan yhteisesti menettelytavoista, mikäli oppilas joudutaan poistamaan kesken leirikoulun. Ongelmatilanteissa toimitaan koulun järjestyssääntöjen sekä oppilashuollon suunnitelman mukaisesti.

Järjestyssäännöistä ja häiriökäyttäymiseen puuttumisesta keskustellaan oppilaiden kanssa ennen retkeä. Mikäli oppilas joudutaan jostain syystä poistamaan leirikoulusta kesken opetuksen, on huoltajiin oltava yhteydessä ennen oppilaan palauttamista. Oppilaan opetus järjestetään silloin muussa opetusryhmässä tai vakavissa tilanteissa oppilas vapautetaan opetuksesta perusopetuslain 36 § mukaisesti.

Kun oppilaan opetusryhmää muutetaan kesken leirikoulun, ei siitä aiheutuvia kustannuksia voida maksuttoman perusopetuksen piirissä periä oppilaan huoltajilta. Samoin oppilaan palauttamisesta kesken leirikoulun perittävää maksua voidaan pitää ylimääräisenä kurinpidollisena seuraamuksena, mistä syystä maksua ei voida määrätä. Maksusta ei voida myöskään sopia oppilaan tai tämän huoltajan kanssa. Tämä asia on syytä huomioida ennakkoon mm. leirikoulubudjetin suunnittelussa.

LIITTEET JA LÄHTEET

Oppimaan koulun ulkopuolelle opas - OAJ ja LYKE-verkosto 2015 https://www.luontokoulut.fi/wp/wp-content/uploads/2018/11/Oppimaankoulunulkopuolelle15_10_2015.pdf

Leirikoulusuunnitelma - lomake

<https://www.leirikoululahettilas.fi/files/Leirikoulusuunnitelma%281%29.pdf>

Leirikoulu- ja varainkeruulupa - lomake

<https://www.leirikoululahettilas.fi/files/Leirikoulu-ja-varainkeruulupa%281%29.pdf>

Varainkeruusuunnitelma - lomake

<https://www.leirikoululahettilas.fi/files/Varainkeruusuunnitelma%281%29.pdf>

Leirikoulusopimus - huoltajat ja oppilaat - lomake

<https://www.leirikoululahettilas.fi/files/Leirikoulusopimus%281%29.pdf>

Perusopetuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Rahankeräysluvat

[Rahankeräysluvat - Poliisi](#)

OPH:n ohjeistus - Kouluretket ja leirikoulut

[Koulun retket ja leirikoulut | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

OAJ:n opettajan vastuut ja velvollisuudet

[Matkustaminen ja retket koulussa \(oaj.fi\)](#)

Suomen leirikouluyhdistys ry <https://www.leirikoululahettilas.fi/fi/leirikoulu>